

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Ն. Ս. Օձուրիւն Տ. Տ. Բաբգէն

Արքուակից Կաթողիկոսի Գանակալութեան առթիւ

Երկուքն ալ աշխարհի վրայ պատկերը երկնաւորին երկրաւոր արքայութեան: Առաջինը իբր կրօնք կեանք է, իսկ երկրորդը իբր կազմակերպութիւն՝ զայն սնունդն ու անոր կենսունակութիւնն ոգեւորող հաստատութիւնը:

Եթէ Քրիստոնէութիւնը ողի մըն է գործօն, Եկեղեցին ալ այն վայրն է, ուր կը շնչէ ու կը ներշնչէ ան:

Եթէ մէկը անշէջ ու սրբազործ հոգին է աստուածութեան, միւսը զայն արծարծող ու բոցավառող զեփիւռը մայիսեան:

Եթէ առաջինը նոր խրաւիղ — քրիստոնեաները — գէպի Աւետեաց Երկիրն — յաւիտենական կեանքը — առաջնորդող սիւնն է հրեղէն, կամ յարեւելս շողացող աստղը ծննդեան, երկրորդը՝ Եկեղեցին՝ հաւատաւոր գէտն է անոր, ընծայարբեր մողը՝ խանձարուրի մէջ փաթուած մանուկ Մեսիային, կամ սիրազեղ ուխտը խաչեցեալի թափուր գերեզմանին այգուց գացող իւզարբեր կիներուն:

Եթէ մէկը Սինայի բարձունքին վրայ ամպերու մէջէն հնչող ձայնն է կամ տախտակը տառնարանեայ, միւսը նոր Մովսէս մը աստուածախօս:

Եթէ Քրիստոնէութիւնը խորագոյն խորհուրդն է կրօնքին, Եկեղեցին ճարտար մեկնիչն ու լաւագոյն արտայայտութիւնն է անոր:

Եթէ մին Աստուծոյ կողմէ իր ստեղծած սա մեր հողագունդին վրայ ձգուած հունտն է կենսաւետ, միւսը ասկէ ծլարծակող շողաւորը մշտագաւար, կամ բազմօտ ծառը սաղարթախիտ, որուն հովանիին ներքեւ միայն՝ հանուր ազգերը պիտի կարենան գտնել ապաստան ու հանգիստ:

Եթէ Քրիստոնէութիւնը Աստուծոյ սիրոյն զրահան հաւատարմքն է ու փրկագինը զինք մարդոց իբր գործվալի Հայր յայտնող Միածնի թափած արիւնին, Եկեղեցին այդ վսեմ սիրոյն հաւատարմութիւն ուխտող, զայն աճեցնել ու յաւերժացնել ցանկացող հարսն է լուսազարդ, որ սուրբ տար-

փանքով մը լի, ու երկիւղած պաշտամով մը գրաւուած՝ փառատութեամբ կը սպասէ իր անմահ փեսային փարելի:

Եթէ Քրիստոնէութիւնը լրումը կրօններուն և կատարելագոյնն է անոնց, իր սիրոյ վարդապետութեան վեհութեամբ, իր գաղափարներուն ազնուականութեամբ, իր բարոյականին գերազանցութեամբ, իր քաւիչ ու փրկագործ խորհուրդներուն անհասանելիութեամբ, Եկեղեցին միակ հաստատութիւնն է որ կոչում ունի հռչակելու այդ վեհութիւնը, ազգարարելու այդ ազնուականութիւնը, քարոզելու այդ գերազանցը, լիմաստուն մատակարարութեամբ հասու ընելու այդ անհասանելիութիւնը. ի մի բան՝ ստեղծելու, ամրացնելու Աստուծոյ իր Որդւոյն և հաւատացեալներու փոխադարձ հաղորդակցութեան կապերը՝ աղօթքի, գործքի, ու քրիստոնէական միւս առաքինութիւններուն մշակութեամբը:

Այո՛, եթէ վերջապէս մին իբր գաղափար և տիպար կենցաղավարութեան յարացոյց կը հանդիսանայ արդարեւ աշխարհին, զայն լուսաւորելու և մարդկութիւնը նիւթէն վեր բուն կատարելութեանը հասցնելու առաջադրութեամբ, միւսը հիմնուած է այդ գաղափարը մարմնացնելու, այդ յարացոյցի սիրոյն թափուող ջանքերը բազմապատկելու և արդիւնաւորելու նպատակով:

* * *

Ահա՛ Եկեղեցին, ահա թէ ի՛նչ են նաեւ մասամբ մը այն բաները որոնք ծնունդ տուին ու ապրելու իրաւունք կու տան Անոր: Իսկ եթէ Ան՝ քսան զարեւէ ի վեր աշխարհի համար օրհնութեան աղբիւր մը ըլլալով հանդերձ, իր թափած ճիւղերուն մէջ չէ կրցած հարիւրին հարիւր արդիւնք ձուլ բերել, պատճառները շատ են. մենք չենք կրնար հոս անոնց վրայ ծանրանալ, բայց ի դէպ կը համարինք մէկ երկուքը յիշել:

Նախ որ Եկեղեցին գործ ունի մարդկային այլազան ցեղերու և անհատական խառնուածքներու հետ, եւ այս՝ տարբեր միջավայրերու մէջ: Ասոր համար բանաւոր կը գտնենք գոնէ շատ չզարմանալ սա իրողութեան վրայ՝ թէ ան, իր սիրոյ վարդապետութեամբն անգամ, ցարդ չէ կրցած սեպհականութիւն դառնալ բազմաթիւ ազ-

գերու և անձնիւր անհատիւ. բանաւոր կը գտնենք ասիկա, վասնզի ինչպէս կ'ըսուի իրաւամբ, «բժշկան մարդ» ա՛յնքան բնաւորութիւն, «բժշկան միջավայր» ա՛յնքան դանազանութիւն: Եւ պէտք է մտնուի թէ եկեղեցին սկզբունքով չի հանդուրժեր մէն մի անհատի կամ միջավայրի քմահաճոյքներուն յարմարիլ, այլ բնական զարգացումով մը կ'առաջադրէ զանոնք իր կազմ պարտիւր ձեւաւորել, ու աշխարհի վրայ ուր որ տեղ և ասիւթ գտնէ, պարտք կը զգայ իր դրոշմը դնել հոն: Ան չի համակերպիր չէզոքանալու աստիճան, այլ ընդհանառակն կը պարտադրէ ինքզինքը:

Եկեղեցին իր կոչումին ծառայելու եւ իր պարտականութիւնը կատարելու համար ստիպուած է զժողաբարգոյն գերը խաղալ մարդկային պատմութեան մէջ: Դժուարագոյնը, վասնզի Ան ոչ միայն չի ներեր իրեն ուրիշ կազմակերպութիւններու պէս բռնութեամբ — թէ իսկ ունենայ այդ ոյժը — տիրել ուրիշներուն, այլ ընդհակառակն բնաւ չի մոռնար թէ ինք սկզբունքով պարտի քաղցրութեամբ գործել՝ բարեւաւելու համար բարքերը ժողովուրդներուն, բանալու համար միտքերու վրայ քաշուած վարագոյնները մթին, փափկացնելու համար կարծրութիւնները սիրտներուն, եւ այս ա՛յնպէս՝ որ եթակաները չվիրաւորուին, չուրջինները չզայթակին. դրութիւն մը, զոր նախ կիրարկեց ու ապա իրեն կտակեց իր գլուխն եղող Յիսուս Քրիստոս, առանց երբեք բռնեցք բարձրացնելու այն ապերասանութիւններու դէմ, որ կը շրջապատէին զինք ու կ'իշխէին իր շուրջիններուն: Այս վերջինները իրենց կապանքներէն ձերբազատելու համար փրկչի սիրոյ եւ ներողամտութեան միմունջները սակայն գիտնէք թէ ինչպէս փոխարինուեցան հասարակութեան կողմէ, որ իր թեթեւ զգայնութեամբ ատեն ատեն հովէն կը տարուրեր քան թէ պայծառ տեսութեամբ իրերուն խորը թափանցելով լըջութիւն ու կշիռ կը դնէ իր գնացքին, որ առհասարակ կը պաշտէ իր անկեղծ հաւատքովը իբր ճշմարտութիւն ներկայուած կեղծիքները չպարուն՝ ցորչափ խորհուրդի իմացական լոյսը չի շառափիր, ցորչափ «կոս եմ կեանքն ու ճշմարտութիւնը» հա-

ւաստող Յիսուսի պատգամները չեն չեփուրիւր ի լուր բոլոր դասակարգերուն:

Մինչ այդ՝ ի՛նչ կայ աւելի հրամայական թերափներ պաշտող ժողովրդային խաւերուն համար, քան խորտակումն ու փշուամբ այն զաղափարին կամ իրին, որուն յստակութեան մէջէն, իբր ջինջ հայելիէ կը ցոլանան զիմազնութիւններ բարոյական ու ֆիզիքական, երբեմն առողջ ու գեղեցիկ, երբեմն անգեղ ու անշահ, իրենց սովորական վիճակին մէջ. բաներ վեր իր տեսութենէն, բաներ զրուագուած՝ զորս իբր սրբութիւն էր ընդունած: Գայթակղութիւն...

* * *

Այս պայմաններուն մէջ մտածել եկեղեցւոյ կոչումին վրայ, աչքի առջև պատկերացնել անոր յարացոյցն ու կատարած ու կատարելիք աշխատանքը, երկրիս բոլոր ցեղերը Աւետարանի ուսկանին մէջ առնելու և Քրիստոսէն ճառագայթող շողերովը անոնց կեանքն ու կենցաղը լուսաւորելու համար, ինքնին կը պարզուի եկեղեցիին գերը գործի գալտի մը մէջ, ուր մշակութիւն կ'ընէ Ան զանդող՝ բայց հաստատուն ընթացքով մը:

Քրիստոնէութիւնը ինքնին իր Հիմնողին կտակած կենաց Բանովը — Աւետարան — հրամանն է ու աղբիւրը ճշմարտութեան, սիրոյ, սրբութեան ու պաշտման. եկեղեցին պաշտողն ու գործադիրը անոր իրեն անկ է հսկել հաւատքին ուղղափառութեան, վառ պահել Քրիստոսի ոգին, որ ջերմութիւն տայ իր հօտին, որ յագուրդ տայ մարդոց հոգեկան բաղձանքներուն, որ աշխարհի վրայ կրօնքէն կապտել չտայ իր այն յատկութիւնը զոր ունին ովկիանոսներու վրայ բարձրացող փարոսները լուսարձակ: Ան պարտի հաւատքը դարձնել լաստակը յոյսին, որով սիրտի ալեկոծութեանց կամ ներքին փոթորկումներու մասնաւոր քրիստոնեան ուժաւորելու և գտնէ անդորրութիւնը յաւիտենին:

* * *

Եթէ ասիկա կոչումն ու դերն է կաթողիկէ եկեղեցիին ընդհանրապէս, «բնափ ես առաւել կ'էջայց. եկեղեցիին մասնաւորապէս: Իր զաւակները աւա՛ղ, դեռ սփիւռքի մէջ տարագիր ու աստանդական են. իրենց հոգեկան ու ազգային սփոփանքն ու

գիրությունը գտնելու մէկ սիրտ, մէկ ձեռք, մէկ գլուխ միայն ունին — իրենց Եկեղեցին, իրենց սերբեմնի ծիրանազգեստ այն 'Իշխոյն' որ հիմայ ցնցոտիներ է հազածո:

* * *

Որդեկորոյս այդ Մօր մխիթարութեան ու փառաւորման համար Ն. Ս. Օ. Տէր Բարդէն Կաթողիկոս, — մէկը իր արի ու պարտաճանաչ հարազատներէն — նուիրած է իր ամբողջ կեանքը, և իր էութեամբ զիտակցաբար անխոնջ ու մեթողիկ աշխատութեամբ լարուած նկրտած է այդ նպատակակէտին միայն:

Զաւկի մը համար տարակոյս չկայ թէ բերկրալի է իր մայրը ծիրանեղարդ տեսնել, իսկ հակառակը՝ բնականաբար տըլքառիթ ըլլալով հանդերձ՝ չի կրնար նուազեցնել Զերմութիւնը իր սիրոյն: Եւ արդէն ո՞րն է այն զիտակից ու պարկեշտ զաւակը, որ կ'արհամարէ իր ծնող մայրը, ոնոր ի հարկէ՝ ցնցոտիներ հագնել ստիպուած ըլլալուն համար, և ո՞վ է այն անզգամը, որ կը գութգութայ իր մօր վրայ, կը սիրէ զայն իր արտաքին գեղին համար: Ինչպէս որ մայր մը կը սիրէ իր ձագուկները, գեղեցիկ ըլլան անոնք կամ ոչ, խելօք ըլլան կամ անխելօք, պարկեշտ զաւակներն ալ նոյնպէս կը փոխարինեն ներսսէրը. անոր հաւատարիմ կը մնան և իրենց յաջողութիւններովն ու իմաստութեամբը կը հրճուեցնեն ու կը զարդարեն զայն:

Հայուն հոգեւոր Մայրը, իր ազգային Եկեղեցին, անմասն է ըստ ինքեան, իր հոգեկան գեղեցկութեամբն ու արտաքին շքանորհներովը: Սրբազանը անոր բազուկներուն մէջ ապրած, զայն քաջ ուսումնասիրած եւ սերտած ըլլալով՝ սիրած է զայն իր բոլոր հոգիովը ու անոր նուիրուած է զիտակցութեամբ:

Մեր խորին համոզումն է թէ երբեմն Ս. Յակոբեանց Ուխտին անդամակցող և մօտ երեսուն տարիներէ ի վեր Կիրիկեան Աթոսին ու ժողովուրդին պահպանութեան եւ բարգաւաճումին նուիրուող աշխատ Զովուպետը, այս ամէնը քաջ գիտնալով էր որ կանխեց ընտրել իր յաջորդը, ազնիւ շարժառիթով մը, զոր բոց ի 'Իրիզոր Վկայասէրիէն', — առաջին պարագային գոնէ — թերեւ նման քայլեր առնող մեր հայրա-

պետներէն ոչ ոքի կարելի ըլլայ վերագրել իրաւամբ: Իր ունեցած այս հնգածութիւնն ու կատարած յաջողագոյն ընտրութիւնը, յանձին Բարդէն Սրբազանի, արժօր եկեղեցասէր ու ազգասէր մեր ցեղակիցներուն համար առիթ մը պէտք է համարուի իր պատկառելի անձին հանդէպ տածուող երախտագիտական զգացումներու բազմապատկումին, շնորհաւորութեան և շնորհակալութեան:

Անտեղի է նորընտիր Աթոսակիցը ներկայացնելու փորձեր ընել, քանի որ ան չի կարօտիր ատոր, շնորհիւ մեր Մայրենի Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար իր ցարդ ունեցած գործունէութեան:

Իրաւ է որ Ն. Ս. Օծութեան, ինչպէս նաեւ իր առաջնորդ ու գործակից հոնազուցեալ և կենդանի սակաւաթիւ ընտրեալներուն, ճիշդըր դժբախտաբար չգօրեցին բոլորովին փարատելու մեր Մայր Եկեղեցին շրջապատող մօայլը, սպիացնելու Անոր վէրքերը. բայց պէտք է խոստովանիլ թէ անոնք կրցան ու կը շարունակեն ամբացնել իր ինքնապաշտպանութեան պատնէշները, զիմադրաւելով իր մարմնոյն վրայ նոր խոցեր բանալ սպառնացող հարուածներուն:

Եւ հիմա, երբ ազգային սպանդի սարսափը անցած կրնայ համարուիլ այլեւս, Ն. Ս. Օծութիւնը հաւատքին վահանովը սպառազէն, յոյսին ներշնչումովը կանխատես, սիրոյն կրակովը հրաբորբ, զիտութեան լոյսովը խանդավառ, կորովով կը յառաջանայ զէպի նպատակակէտը:

Իր կեանքին ու յաջողութեան համար աղօթող պիտի մնան միշտ իր սաները. մինչեւ որ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան և անոր գործակից ու օժանդակ Աթոռներուն հոգածութեամբն ու առաջնորդութեամբ յաջողուի իրենց տեսնել՝ այս օրուան ցնցոտիներու տեղ քրիստոնեայ հայութեան Մօր ծիրանիներով զարդարուիլը:

Մենք կ'աղօթենք ու կ'սպասենք այդ քաղձալի օրուան ալ, առանձի ևս խնդութեամբ եւ իրաւամբ երգելու համար. — «Ուրախ լիւ Սուրբ Եկեղեցի, բանգի Քրիստս աբայն երկնից, այսօր պսակեաց ըգեղ խաչիւն իւրով եւ զարդաբեաց զամուրսս քո սմանչիլի փառօֆն իւրով»:

ԶԳՕՆ ՎԱՐԴ. ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ